

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Disputationes|| ROBERTI BELLAR-||MINI E SOCIETATE
IESV,|| DE CONTROVERSIIS CHRISTIANAE|| FIDEI,
ADVERSVS HVIVS TEM-||poris Hæreticos,||**

Tribus Tomis comprehensæ.||

DE SACRAMENTO|| POENITENTIAE.|| QVATVOR LIBRIS COM-||REHNSA.||

Bellarmino, Roberto Francesco Romolo <Heiliger>

Ingolstadii, [1599]

VD16 B 1607

XI. De quantitate Contritionis ex sententia Catholicorum.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-54092](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-54092)

pra legerunt. Quare sequitur, vt remissio peccatorum planè sit impossibilis, & pœnitentibus nihil supersit aliud, nisi desperatio, si vera est doctrina Kemnitij & Caluini. Quam enim, quæso, spem salutis ille concipiet, qui contritionem ex toto corde impossibilem esse censet; & eam solam veram ac seriam Contritionem esse, negare non potest; & sine vera seriatque Contritione peccata non remitti sibi certissimè persuasit?

CAPVT XI.

De quantitate Contritionis, ex sententia Catholicorum.

SED iam dimissis Aduersariis, veram de Contritionis quantitate sententiam aliquot propositionibus complectamur.

PRIMA propositio: *Non requiritur ad eam contritionem, qua sit futura sufficiens ad remissionem peccati, vt æqualis sit magnitudini iræ diuinae.* Hæc est contra calumniam & mendacium Caluini, qui lib. 3. Institut. cap. 4. §. 2. vt etiam in primo libro notauimus, scribere ausus est, eam perfectam contritionem à Catholicis exigi, vt in trutina appendatur cum fiducia veniæ: non potest autem in trutina appendi cum fiducia veniæ, nisi sit iustum precium peccatorum, & ex rigore iustitiæ satisfaciatur Deo, atq; iræ ipsius magnitudinem æquet.

ET quidem non exigi à Catholicis tantam contritionem, perspicuum est ex eo, quòd omnes Catholici negant, Contritione mereri nos ex condigno iustificationem, aliqui etiam negant ex congruo. Rectè autem non exigi, probari potest, tum quia scriptum est: *Quis nouit potestatem iræ tuæ, & præ timore tuo iram tuam dinumerare?* Psalm. 89. tum quia peccatum lethale, Deum qui infinitæ dignitatis est, offendens, infinitam indignationem & pœnam meretur: non potest autem homo infinitum precium offerre Deo, quantumuis doleat ac seipse excruciet.

SED argumentum euidentius habemus ex diuinarum Scripturarum testimoniis, atque exemplis. Nam Scriptura nihil aliud

M m m m m 2

aliud

aliud à nobis exigit, nisi vt conuertamur ad Deum in toto corde: conuerti autem ad Deum in toto corde, non est, dolorem illum concipere, qui æqualis sit offensionem vel iræ diuinæ, nam dolor iste sine dubio impossibilis est. Si verò impossibile esset conuerti ad Deum in toto corde, cur Deus ipse id postuleret? cur diceret Ioël. 2. *Conuertimini ad me in toto corde vestro?* an Deus ignorabat id fieri non posse, aut fieri volebat quod sciebat non posse fieri? DEINDE, Scriptura testatur aliquos in toto corde reuersos ad Deum, & alios pronunciat reuersuros: quæ sunt argumenta certissima, id fieri posse; & proinde conuerti in toto corde, non significare contritionem æqualem iræ diuinæ. 3. Regum 23. *Similis illi non fuit Rex, qui reuerteretur ad Dominum in omni corde suo.* Hierem. 24. *Ego ero illis in Deum, quia reuertentur ad me in toto corde suo.*

Quare quod S. CYPRIANVS ait in serm. de lapsis: *Quam magna deliquimus, tam granditer defleamus;* non significat, dolorem absolutè offensionem æquandum esse, quod fieri non potest: sed proportionem illam inter peccata & dolorem de peccatis, esse debere, vt de maiore peccato magis, de minore minus doleamus. QVOD verò scribit S. AMBROSIVS in libro ad Virginem corruptam, cap. 8. cum ait: *Sed quanta peccata, & qualis necessaria Pœnitentia, qua aut æquet crimina, aut certè excedat?* non ita accipiendum est, quasi Pœnitentia æquare, aut excedere debeat peccatum, vt offensam Dei, sed vt dolor Pœnitentiæ æquet, aut excedat voluptatem, quam peccando accepimus: quod aliis verbis ita scripsit HVG O de S. Victore lib. 2. de Sacramentis, parte 14. cap. 2. *Si in correctione minor est afflictio, quam in culpa fuit delictatio, non est dignus Pœnitentiæ tuæ fructus.*

SECUNDA propositio: *Dolor de peccatis esse debet summus, saltem (vt Theologi loquuntur) appreciatiuè.* Rectè enim Doctores tradunt dolorem summum posse duobus modis intelligi, intensiuè, & appreciatiuè. Summus dolor intensiuè dicitur, quando voluntas (nam de dolore spiritus non sensus siue corporis, hinc loquimur, licet vnus ex altero nasci soleat) quando, inquam, voluntas summo conatu detestatur aliquid: summus autem appreciatiuè, quando voluntas pluris æstimat detestationem alicuius mali, quam

cul-

cuiscunque boni consequutionem, aut alterius mali evitacionem. Itaque magnitudo doloris intensiue, attenditur ex parte subiecti, magnitudo appreciatiue, ex parte obiecti: & sæpe accidit, vt de re aliqua magis doleamus intensiue, de qua minùs doleamus appreciatiue, & contrà. Nam viri etiã boni grauius tristantur interdum & dolent, ob mortes filiorum, quàm ob peccata: qui tamen, si daretur optio, malent filios amisisse, quàm Deum offendisse. De sancta Paula Romana scribit S. Hieronymus in eius vita, in mortibus filiorum sic illam grauius affici solitam, vt semper de vita periclitaretur: qualem dolorem ob crimina in Deum admissa, nunquam sensisse legitur: nec tamen dubitari potest, quin femina illa sanctissima & optima, maluerit filios omnes perire, quàm vel leuiter Deum offendere.

Si quis obiiciat, fieri non posse, vt voluntas non intensius doleat de eius rei amissione, quam pluris æstimat, cum idè doleat, quia rem charam, & quam magnificiebat, amisit. RESPONDEBIMVS, id fieri non posse, si omnia sint paria: tamen non semper esse omnia paria. Sæpe enim fit, vt id quod minoris faciendum esse recta ratio iudicat, sit propinquius, notius, naturæ conuenientius, longa familiaritate coniunctum, quod proinde magis afficiat, & moueat, licet illi aliud quippiam absolute ac simpliciter præferatur. Id quod in rebus etiã corporalibus experimur, quippè qui magis tristamur & angimur ob acrem dolorem dentium, aut vssionem aliquam digiti, quamuis non lethalem, quàm ob febrem lentam, sed pestiferam: & tamen quis non libenter febrem illam lentam & pestiferam, cum acerbissimo dèrium aut digitorum dolore mutaret?

HIS explicatis, propositio nostra probatur ex omnibus illis Scripturæ locis, quæ paulò antè adduximus, vt ostenderemus, contritionem ex toto corde, atque adèd summam, & maximam esse debere. DEINDE, addi possent illa omnia loca, quæ iubent vt Deum ex toto corde diligamus, quæ existant Deut. 6. Matth. 22. Luc. 10. & alibi. Qui enim iubemur Deum ex toto corde diligere, iubemur pariter peccatum, quo Dei amicitiam violamus, toto pectore detestari. DENIQUE ratio id ipsum apertissimè docet. Nam cum peccatum sit malorum omnium maximum; super omnia detestandũ,

fugiendumque est. Et quia teste Apostolo Rom. 3. *Non sunt facienda mala ut veniant bona*, ideo non licet peccatum eligere quacunque conditione proposita: proinde magis dolendum est appreciativè, de commisso peccato, quàm lætandum de quovis opere bono.

TERTIA propositio: *Non est necesse, ut contritio sit dolor summus intensivè*. Probatur PRIMVM; quia si id esset necessesse; maximè ob ea loca Scripturæ, quæ iubent ut conuertamur ad Deum in toto corde, & tota tribulatione animæ nostræ, Ioëlis 2. & Deuter. 4. sed ista loca exigunt quidem dolorem summum appreciativè, ut suprâ diximus, non tamen intensivè. Converti enim ex corde, nihil est aliud, nisi scribè ac sincerè converti: ex toto autem corde converti, est integrè & perfectè converti, ita ut non partim peccata detestemur, partim illis afficiamur, siue, non vnum peccatum odio habeamus, & alteri adhuc adhæreamus, sed omnia detestemur, ab omnibus simpliciter auertamur; idque tam perfectè, ut nullum sit malum quod vitatum malimus, quàm peccatum. Neque aliter intelligenda sunt loca ista, quæ conversionem ex toto corde requirunt, quàm illa, quæ dilectionem ex toto corde præcipiunt: illa autem loca non exigere summam dilectionem intensivè, sed solùm appreciativè, ut videlicet nihil Deo antepōnatur, vel æquetur; ostendimus in 2. lib. de membris Ecclesiæ, qui erat de Monachis, cap. 13. vbi ista omnia diligenter excussimus.

DEINDE, probatur eadem propositio experimento hominum piorum, qui (ut paulò antè de sancta Paula referebamus) intensivè aliquando dolent ob mortem charorum, quàm ob peccata, licet paratissimi sint omnia perpeti potius, quàm ut peccatum in Deum committerent. Neque reprehendi potest vehemens ille dolor, qui ex amissione filiorum in parentibus cernitur, tum quia naturalis est, tum etiam quia in sanctissimis hominibus locum inuenit. Certè Patriarcha Iacob ita doluit mortem filij sui Ioseph, ut Scriptura dicat Gen. 37. *Congregatis cunctis liberis eius, ut lenirent dolorem patris, noluit consolationem accipere; sed ait, Descendam ad filium meum lugens in infernum*. Et S. David 2. Reg. 19. ita vehementer Absalonem filium suum defleuit, ut licet multa legantur de insigni contritione eius ob peccatum

catum adulterij, atque homicidij; maiora tamen signa doloris ob filij mortem ostendisse videatur.

Accedit TERTIO, quod ex iis, qui seridè & vt oportet, de peccatis suis dolent, alij magis, alij minus dolent. Non enim tantoperè celebraretur Mariæ Magdalenæ contritio, si omnes, qui rectè Pœnitentiam agunt, parem contritionem haberent, quoad intensiorem, sicut reuera parem habent, quoad appreciationem.

PRAETEREA, si dolor summus pro quolibet lethali crimine exigeretur, nemo posset magis de vno, quàm de alio peccato dolere; quod est & contra experientiam, & contra rationem. Experimur enim, grauiora crimina acriùs conscientiam pungere, & maiorem tum verecundiam, tum displicentiam parere, quàm leuiora: & iudicium rectæ rationis id postulat, vt maiora delicta maior Pœnitentia, & contritio intensior consequatur.

DEINQUE, si summus dolor intensiùe ad veram contritionem necessarius esset, vix vnquam possemus, non dicere certò scire, sed ne probabiliter quidem cognoscere, nos id fecisse quod debemus, in sceleribus detestandis. Quis enim est, qui non possit, si studium adhibere velit, ad contritionem paulò maiorem se excitare? At profectò absurdum, & alienum à diuina benignitate videtur, vt eam medicinam instituerit, in qua pacem animi, ac tranquillitatem nullam inueniamus.

QUARTA propositio: *Non requiritur certus gradus intensiōis, neque mora vlla temporis, ad veram contritionem.*
 Hac est aduersus nonnullos, qui veram contritionem esse negant, nisi & ad certum quendam intensiōis gradum perueniat, & certo spacio temporis duret. Sed facilis est huius sententiæ confutatio. Nam Scripturæ conuersionem & Pœnitentiam exigunt; sed certi gradus aut temporis mentionem nullam faciunt: quare si certus gradus, certumue tempus requireretur, id esset omninò incognitum, & proinde nō ex electione, sed casu fieret, vt aliqui ad iustam mensuram doloris peruenirent, & in eo dolore iusto tempore versarentur. DEINDE, quis vnquam in præceptis fidei, spei, dilectionis, aliarumque virtutum istas mensuras excogitauit, vt non sit fides, aut spes, aut charitas, nisi certum gradum intensiō-

tionis, & certam moram temporis habeat? quod si in virtutibus ceteris ista non requiruntur, cur requirentur in Pœnitentiæ virtute?

QVID, quod Scriptura & Patres satis apertè tradunt, quouis momento posse hominem per veram Pœnitentiam iustificari? Isaïæ 30. iuxta editionem LXX. Interpretum: *Cum reuersus ingemueris, saluus eris.* & Ezechiel. cap. 18. non semel Deus indulgentiam promittit iis, qui à peccato auersi, atque ad vitam meliorem conuersi fuerint: & Ecclesiast. cap. 11. *Facile est, inquit, in oculis Dei, subito honestare pauperem.*

S. CYPRIANVS tract. i. qui est ad Demetrianum, extremo: *In isto, inquit, mundo manenti, Pœnitentia nulla serua est.* Et infra: *Tu sub ipso licet exitu, & Vita temporalis occasu pro delictis roges, & Deum, qui vnus & verus est, confessione & fide agnitionis eius implores; Venia conitenti datur, &c.* Et in serm. de cœna Domini: *Sed, inquit, & in eodem articulo temporis, cum iam anima festinet ad exitum, & egrediens ad labia expirantis emerferit, Pœnitentiam, clementiam Dei benignitas non aspernatur.* Et infra: *Nec quantitas criminis, nec breuitas temporis, nec hora extremas, nec Vita normitas, si vera contritio, si pura fuerit voluptatum mortis, excludit à Venia.* Et infra, de bono latrone: *In momento, inquit, impietas religionem, crudelitas induit pietatē, & statim consumatus cuius Sanctorum, & domesticus Dei premium est in regnum.* S. BASILIVS homil. de Pœnitentia: *Tantummodo vales, inquit, & ipse Deus vltro occurret.* Et probat ibidem Basilius exemplo filij prodigi, incredibile esse Dei benignitatē erga pœnitentes. S. IOANNES CHRYSOSTOMVS in epistola priorē ad Theodorum lapsum: *Non, inquit, ad temporis rationem, sed iuxta affectum anima solet diiudicari Pœnitentia.* Et infra de bono latrone: *In eo momento, inquit, totius Vita peccata simul absterfit, atque ante Apostolorum officij grati premium suscepit.* S. LEO in epist. 91. ad Theod. Episcopum: *Apud Deum, inquit, nullas patitur Venia moras. Vera conuersio, dicente Spiritu Dei per Prophetam: Cum conuersus ingemueris, saluus eris.* Sanctus etiā COELESTINVS I. Papa in epist. ad Gallos: *Desperat, inquit, de misericordia Dei, qui es ad subueniendum morienti sufficere, vel in momento*

non credit posse. Et infra: Vera ergo ad Deum conuersio in
 Glumis posteriorum, mente potius astimanda est, quam tempo-
 re; Propheta hoc taliter asserente; Cùm conuersus ingemue-
 ris, tunc saluus eris.

QVINTA propositio: Neque illud exigitur, ut tot sint a-
 ctus contritionis, quot sunt peccata; modò de omnibus, qua post
 examen menti occurrunt, ex animo doleamus. Nam ut negan-
 dum non est, singula peccata detestanda esse, cùm scriptum
 sit Isai. 38. *Recogitabo tibi omnes annos meos, &c.* Et Ezech. 18.
Si impius egerit Pœnitentiam ab omnibus peccatis suis, &c.
 sic est etiam concedendum, posse hominem vnica actione
 peccata omnia, quæ memoriæ fortè occurrunt, detestari, atq;
 ob ea cõmissa dolere: alioqui enim falsum esset, quod paulò
 antè demonstrauimus, in momento posse hominem con-
 uerti, & iustificari.

SEXTA propositio: *Uilissimum tamen est, peccata sin-
 gula amarissime, & longo tempore ita deslere, ut contritio non
 solum appreciatuè, sed etiam intensuè, & extensiuè ut sic
 loquamur, summa dici possit.*

Hanc propositionem satis nobis persuadent exempla, &
 cohortationes Sanctorum. Nam & David lauabat per sin-
 gulas noctes lectum suum, Psalm. 6. & S. Petrus fleuit amarè,
 Luc. 22. & Magdalena lachrymis suis pedes Domini irriga-
 uit, Luc. 7. & S. AVGVSTINVS de se loquens lib. 8. Confess.
 cap. 12. *Vbi, inquit, à fundo arcano alta consideratio contra-
 xit, & congescit totam miseriam meam in conspectum cordis
 mei, oborta est procella ingens, ferens ingentem imbrem la-
 chrymarum.* Et infra: *Ego sub quadam ficti arbore stravi me,
 nescio quomodo, & dimisi habenas lachrymarum, & prorupe-
 runt flumina oculorum meorum, acceptabile sacrificium tu-
 um.* Et infra: *Dicebam hæc, & flebam amarissima contritio-
 ne cordis mei.* S. CYPRIANVS in serm. de lapsis, extremo:
*Orare, inquit, oportet impensius, & rogare, diem luctu tran-
 sigere, vigiliis noctes ac fletibus ducere, tempus omne lachry-
 mosis lamentationibus occupare, &c.* S. AMBROSIVS in li-
 bro ad Virginem corruptam, cap. 8. *Desluant, inquit, oculi
 lachrymas, qui masculum simpliciter non aspexerunt: palle-
 scat facies, quæ quondam viruit impudicè: cor verò sit lique-
 scens, sicut cara, &c.*

Mmmmm § Hæc

Hæc & similia passim apud sanctos Patres inueniuntur quæ quidem non eo solum toto animo amplectenda sunt quod (vt diximus) contritio eo sit vtilior, quo est maior: sed etiam quia periculum est, ne homo se ipse fallat; & dum se acriorem & intensam contritionem excitare non satagit, reuera ne appreciatiuè quidem toto corde crimina detesteretur.

CAPVT XII.

Contritionem causam esse remissionis peccatorum.

SEPTIMA controuersia ordine sequitur, Verum contritio peccata remittat. Lutherani etiam contritionem requirant ad remissionem peccatorum, ramen non ferunt, vt contritio dicatur causa iustificationis; quod ideo faciunt, ne vlla ratione fidei derogetur, cui soli iustificationem tribuunt.

Lutherus in assert. artic. 12. posteaquam docuerat fidei iustificare, etiam si per impossibile homo non esset contritus; subiungit: *Dixi autem, per impossibile, quia satis super dictum est, fidem sine contritione esse non posse, cum gratia non infundatur sine magna concussione anime: Solut enim fidei virtutem declarare, & commendare, quam sola faciat ad remissionem peccatorum, & iustificationem pacis. Quod dico, ne quis me putet contritionem, seu perturbationem illam cordis in cognitione peccatorum suscitaram, negare. Volo eam, sed dico eam non operari iustificationem, aut remissionem peccatorum: fides enim in Verbum Dei, iustificat & purgat.* Ioannes Caluinus lib. 3. Institut. cap. 4. §. 3. *Diximus, inquit, & nos quodam loco, nunquam sine Pœnitentia obuenire peccatorum remissionem; sed simul adsecimus, Pœnitentiam non esse causam remissionis peccatorum.* Martinus Kemnitius lib. 2. par. Exam. pag. 960. *Impetrationem, inquit, & reconciliationem cum Deo, manifestè tribuunt (Catholici) actus seu operi contritionis nostræ: & quidem ante Absolutionem, quæ est vox Euangelij, gratis propter meritum Christi annuncians, & impertiens fidei reconciliationem cum Deo, & remissionem peccatorum. Quid verò aliud est hoc, quam reconciliationem cum Deo, & remissionem peccatorum adimere Euangelio, & fidei*